

ПОНЯТТЯ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРОКУРОРА ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ

Устименко М. М.,

магістрант, кафедра правознавства, ПУЕТ;

науковий керівник – доц. Білокінь Р. М.

Відповідно до правового припису ст. 1 Конституції Україна визнається соціальною державою, а ст. 3 Основного Закону визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. З огляду на те, що робота в органах прокуратури на сьогодні має напружений характер, досить часто несе в собі підвищену небезпеку при виконанні прокурорами своїх професійних обов'язків, перед державою постає завдання про вжиття всіх необхідних заходів задля забезпечення їх соціально-правового захисту.

Після реформування законодавства про прокуратуру у 2014 році змінилися не тільки функції даного правоохоронного органу, а й концептуальні засади здійснення соціального захисту прокурора та інших працівників прокуратури. У зв'язку з цим необхідно проаналізувати поняття та форми реалізації соціального захисту вище вказаних категорій осіб.

В юридичній літературі у широкому розумінні поняття «соціальний захист» трактується як цілеспрямована діяльність держави, що спрямовується на забезпечення формування й розвитку повноцінної особистості, виявлення й нейтралізацію негативних факторів, що впливають на неї, створення необхідних умов для самовизначення і ствердження у житті. В той же час у вузькому розумінні соціальний захист розглядають в якості сукупності економічних і правових гарантій, що забезпечують додержання найважливіших соціальних прав громадян, досягнення соціально прийняттого рівня життя [3, с. 58].

З огляду на те, що Закон України «Про прокуратуру» не містить визначення соціального захисту прокурора, вважаємо, що дану дефініцію необхідно розглядати саме у вузькому її розумінні, тобто як сукупність економічних та правових гарантій по дотриманню найважливіших соціальних прав, досягнення соціально прийняттого рівня життя прокурорів та інших працівників прокуратури.

З позиції А.В. Пшонки соціальне забезпечення працівників прокуратури необхідно розуміти як систему соціальних гарантій, що забезпечують задоволення матеріальних і духовних потреб та компенсують певні обмеження, установлені законодавством щодо цієї категорії осіб. При цьому вчений пропонує розрізняти поняття соціального забезпечення та соціального захисту, вважаючи, що останнє є складовою першого [6, с. 292].

На сьогоднішній день соціальний захист представляє собою систему державного гарантування прав та законних інтересів громадян при втраті ними працездатності, у зв'язку з безробіттям, при втраті годувальника і т.д. Дослідник М.І. Мальований, зокрема, акцентує увагу на тому, що в умовах сучасності реалізація соціального захисту передбачає вжиття як активних, так і пасивних форм підтримки. Так, останні можуть реалізовуватися у вигляді надання соціальної допомоги, а активні форми можуть включати заходи соціального страхування (тобто забезпечення у випадках втрати працездатності чи можливості заробляти самостійно), лікування або профілактики захворювань, а також сприяння освіті та підвищенню кваліфікації [5, с. 21].

Слід зауважити, що соціальна допомога має завжди адресний характер, оскільки надається лише тим громадянам, котрі її потребують. Саме через даний вид допомоги соціальний захист реалізує свою реабілітаційну функцію. Водночас необхідно стверджувати і той факт, що не менш вагомими є і заходи, спрямовані на недопущення загроз добробуту людини, а також на стимулювання її активності в певній сфері життєдіяльності.

Так, якщо звернути увагу на положення ст. 84 Закону України «Про прокуратуру», то законодавець визначає, що прокурор підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [2].

Як зауважує А.В. Пшонка, завдяки соціальному захисту держава спрямовує свою превентивну функцію шляхом захисту працівника органів прокуратури та його сім'ї від негативних наслідків, що можуть виникнути від безробіття, вікових особливостей, у зв'язку з хворобою чи смертю, а також поліпшення їхнього добробуту завдяки програмам зайнятості, соціального страхування, охорони здоров'я і т.п. [6, с. 296].

Саме тому вагомим елементом соціального захисту прокурора є правовий припис ч. 2 ст. 84 Закону України «Про прокуратуру», відповідно до якого поховання прокурора, який загинув чи помер у зв'язку з виконанням службових обов'язків, або звільненого з посади, який помер внаслідок заподіяння тілесних ушкоджень або іншої шкоди здоров'ю, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, здійснюється за рахунок коштів, що виділяються органам прокуратури у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України. За сім'єю загиблого зберігається право на одержання житла на умовах і підставах, що існували на час загибелі прокурора.

Ще однією формою соціального захисту працівників прокуратури є визначене правило про те, що за пенсіонерами і членами їхніх сімей зберігаються гарантії соціального захисту, передбачені законодавством про прокуратуру та іншими законодавчими актами. Пенсіонери і члени їхніх сімей, що

проживають разом із ними, мають також право на безкоштовне медичне обслуговування в тих медичних закладах, в яких вони перебували на обліку до виходу на пенсію прокурора [2].

Слід зазначити, що правова норма ч. 2 ст. 85 Закону України «Про прокуратуру» має бланкетний характер, оскільки відсилає до Закону України «Про державну службу» та інших нормативно-правових актів. Однак законодавець визначає, що таке правило розповсюджується не на всі випадки, а лише ті, що не врегульовані законодавством про прокуратуру. Тобто форми соціального захисту працівників прокуратури можуть бути закріплені і в інших законодавчих актах.

Так, приміром, відповідно до ст. 54 Закону України «Про державну службу» працівникам органів прокуратури, які є держслужбовцями, у випадках і порядку, що визначені Кабінетом Міністрів України, може надаватися службове житло. Крім того, прокурори можуть також отримувати матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань.

Як зауважує Г.С. Іванова, не менш важливими в питаннях регулювання соціального захисту працівників прокуратури є галузеві накази Генерального прокурора України. Зокрема, згідно наказом Генпрокурора України від 15 вересня 2015 р. № 2 гн «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» керівники усіх рівнів повинні постійно дбати про поліпшення умов праці, побуту і відпочинку працівників, приділяти увагу питанням їх соціального захисту, проявляти турботу до ветеранів органів прокуратури, їх сімей, родин, які втратили працездатність, постраждали чи загинули при виконанні службових обов'язків, підтримувати з ними зв'язок, надавати допомогу у вирішенні соціально-побутових питань [4, с. 71].

Не менш важливою формою соціального захисту працівників органів прокуратури є їхнє пенсійне забезпечення. І хоча в юридичній літературі позиція законодавця у ст. 86 Закону України «Про прокуратуру» стала предметом для численних дискусій, варто відзначити, що висловлюються думки і щодо позитивних якостей даної норми, оскільки завдяки їй регламентується питання щодо призначення пенсій прокурорам. Водночас у порівнянні з попередньою редакцією законодавства, в цілому, як пенсійне забезпечення, так і самі пенсії стали гіршими, що вказує на погіршення ситуації з соціальним захистом працівників органів прокуратури загалом в даному напрямку. Зокрема, на думку Ю.А. Чаплинської, внесення змін щодо основ пенсійного забезпечення прокурорів є кроком назад на шляху реформування прокуратури, тому потребує зважених підходів та перегляду в законодавчій площині у найближчій перспективі [7, с. 357].

Таким чином, необхідно підсумувати, що соціальний захист працівників органів прокуратури є сукупністю економічних та правових гарантій по дотриманню найважливіших соціальних прав, досягнення соціально прийнятної рівня життя прокурорів та інших працівників прокуратури, форми якого можуть мати активний чи пасивний характер та закріплені у нормах чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII (ред. від 28.08.2018 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст. 12.
3. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні / Н.Б. Болотіна – К. :Знання, 2015. – 381 с.
4. Іванова Г.С. Соціально-правове забезпечення та гарантії діяльності працівників прокуратури в умовах реформування органів прокуратури України / Г.С. Іванова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – № 1 (4). – С. 70-75.
5. Мальований М.І. Форми соціального захисту населення / М.І. Мальований // Матеріали всеукраїнської заочної наукової конференції «Актуальні питання сучасної економіки». – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – Ч. 2. – 216 с.
6. Пшонка А.В. Загальна характеристика соціально-правового забезпечення працівників прокуратури України / А.В. Пшонка // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 290-299.
7. Чаплинська Ю.А. Переваги та недоліки Закону України «Про прокуратуру» в контексті реформування органів прокуратури в Україні / Ю.А. Чаплинська // Порівняльно-аналітичне право. – 2018. – № 1. – С. 355-357.